

Mircea GHIȚULESCU

NOI ÎN LUME

Cu oltenii la Marea Baltică

Ne plângem adesea că suntem o națiune mică („taci, ești un popor mic“, spunea poetul Ion Mircea) fără să reflectăm la țărișoarele altora care nu s-au descurajat din cauza numărului de locuitori, ci au ajuns state puternice și înfloritoare. Suedia, cu opt milioane de locuitori, dintre care două în capitală, rămâne exemplul cel mai des invocat. Este „țara cu cel mai ridicat nivel de trai din Europa, cu cele mai ridicate salarii minime pe economie, cu cele mai mari pensii, cu cea mai generoasă asistență socială“, în fine, cu cele mai multe superlative privind viața socială. Pleci la drum pregătit să te extaziezi și descoperi un paradox politic, o utopie realizată. Ceva pe gustul francezilor care au alternat ghilotina cu revoluția, fără a descoperi „monarhia de stânga“ ca suedezii. De altfel, dinastia suedeză actuală, reprezentată de regele Carl al XIV-lea Gustav, cel ce înmânează Premiile Nobel, este de origine franceză (Familia Bernadotte). În anumite etape ale istoriei recente, suedezii „s-au franțuzit“. De aici, poate, privirea franceză asupra lumii lăsată de August Strindberg, dar și detalii contemporane. În clădirile publice (teatre, să spunem), vezi, uneori, la intrare, alături de germanicul **ingang**, francezul **entré**. Teatrul „Elvira Godeanu“ din Târgu Jiu va juca la Stockholm, Malmö și Lingby, lângă Copenhaga, deci în Danemarca, premiera absolută cu piesa lui Cornel Udrea, **Raiul, prima pe dreapta** în regia lui Zoltan Schapira. Frontierele dintre cele două țări sunt la fel de incerte ca și deosebirile lingvistice. Celebru Elsinore este unul și același oraș despărțit de un canal al Balticii: la suedezi se numește Helsingborg, la danezi Helsingor. Nu este nimic „putred în Danemarca“, dimpotrivă. Castelul din **Hamlet** este proaspăt, se numește Kronberg Slot și departe de a fi putred de vechi se dovedește a fi o minunăție barocă datând din secolul al XVIII-lea, refăcută în secolul al XIX-lea, ce nu mai are decât o legătură turistică cu filosoficele întâmplări din tragedia shakespeariană. Primul spectacol se joacă la Rijk Theater (Teatrul Național) din Stockholm, în Sala Studio, pentru un grup ospitalier de români animați de doamna Elena Borca. Piesa este bine primită. Cornel Udrea lucrează aici pe o temă fragilă: cotidianul insolit de elementul miraculos. Modelul consacrat este cuplul conjugal din **Conul Leonida**, devenit absurd în **Cântăreța cheală** și abisal în **Scaunele** de Eugen Ionesco. „Familia ionesciană“, alcătuită din doamna și domnul Palade, se consumă în reproșuri interminabile în care autorul pune și o sumă de actualități contemporane pe gustul publicului. Universul lor, obositor și dramatic prin banalitate este fisurat de apariția Îngerului păzitor Gabriel care îi anunță iminentul sfârșit. Dar oamenii vor să fie nemuritori. Doar îngerul s-a plictisit să fie veriga dintre om și Dumnezeu și visează să ajungă om. Astfel că Arhanghelul Gabriel se transformă în antropoidul Serafim. Din acest moment, comedia absurdă a universului cotidian forțează intrarea în teritoriul dramei religioase. Nu e rău să vezi de două ori același spectacol: se observă mai bine cusăturile. Povestea Îngerului acaparează întreg textul închis între un Prolog și un Epilog fără text, legate de Incarnarea (substanțierea) și adormirea (transubstanțierea) sa. Acea banalitate mortală a vieții pământenilor, fisurată de apariția unui miracol (îngerul în chip de cerșetor), nu mai există, pentru că nu soții Palade sunt eroii principali, ci tema eminesciană a făpturii celeste, ce vrea să devină materie vie, din **Luceafărul**.

A dispărut comedia sau o bună parte din ea. Aici, la Stockholm, textul pare împovărat cu prea multă încărcătură filosofică. Privirea ironică a lui Cornel Udrea are, desigur, un pigment metafizic dar nu o pondere filosofică atât de netă încât să trecem, cum spune Andrei Pleșu, direct în „angelologie“. Autorul, prezent în sală, privește sever dindărătul ochelarilor. Arma de împrăștiat bancuri, care este Cornel Udrea, pare acum redusă la tăcere și, în absența licăririi ironice, care însoțește deversările sale de anecdotă, poți spera să citești pe chip ce gândește. Pare îngrijorat, poate din cauza publicului. Va fi mult mai optimist la Nydala Theatern din Malmö și mai ales la Lingby, într-o sală plină cu diplomații invitați de ambasadorul nostru interimar, Vlad Andrei Moga, care își ia rămas-bun de la Copenhaga în favoarea succesorului său, fiul lui Alexandru Paleologu. Actorul Marian Negrescu, directorul Teatrului „Elvira Godeanu“, mereu în formă, cu vocația lui de a ști să se oprească la timp, fiind, simultan, misterios, confidențial și reprezentativ, supraveghează începutul spectacolului și „îl pândește“ pe Eugen Titu în timp ce „se constituie“ în chip de înger. Nu vei afla niciodată tot ce știe Marian Negrescu, dar partea pe care o ignori nu te dezavantajează. Oricum, Eugen Titu joacă relaxat, din pas în pas, rolul de înger ce „cată să se facă om“. Este maiestuos, solemn și rece. Vioara Bara i-a acoperit nuditatea originală cu o ceremonioasă mantie neagră și un șal alb, lung ca o trenă. Poate fi, într-adevăr, un arhanghel. Actorul, mereu interiorizat, va avea mult de lucrat cu trecerea de la îngerul Gabriel la omul Serafim. Textul „familiei ionesciene“ (Matilda și Palade) este repartizat pe trei vârste diferite ale cuplului, așa că vom vedea perechea vârstnică (Simona Urs și Valeriu Bâzu), versiunea matură (Luminița Șorop și Sorin Giurca) și cea tânără (Monica Sfetcu și Ion Alexandrescu). Sigur, cuplul vârstnic este cel ce răscodolește prin amintiri după tinerețea pierdută, având din acest motiv, cea mai mare pondere. Dacă ar fi un pic mai masiv, Valeriu Bâzu ar semăna cu Constantin (Bopsi) Dinulescu. Are aceeași barbă colilie și aceeași privire blajină de apostol. El joacă sincer, fără subtext, rolul lui Palade vârstnic, spre deosebire de Dan Calotă care pune prea mult subtext și o suită de procedee exterioare (grimase, hohote) în rolul administratorului de bloc diabolic care devine, după busculadele regizorului Zoltan Schapira, un diavol sadea. De fapt, Schapira îl mută pe Mephisto din poemul lui Goethe în piesa lui Cornel Udrea și îi atribuie un echivalent feminin interpretat de Cornelia Diaconu: varianta feminină a administratorului diabolic sau a diavolului administrativ. Matilda I, interpretată de Simona Urs, este o femeie robustă, brunetă cu ochi mari, negri care îi dau o expresie dacă nu dramatică, oricum, elegiacă. Are o voce fermă, răspicată, surprinzătoare. Când vorbește, te-ai aștepta să auzi o incantație lirică, dar este, mai degrabă vocea Ancăi din **Năpasta**. Tot ce spune are un relief scenic aparte. Mariana Ghițulescu nu joacă, de data aceasta, dar este prezentă în scenele fără text, nu puține, pe care le-a coregrafiat. Toată lumea e mulțumită. E o toamnă însorită, neobișnuită pentru un octombrie suedez. Totul este admirabil, nu doar pentru că românii ajung în Occident pregătiți să admire, ci mai ales pentru că Stockholm, spre deosebire de alte capitale occidentale, este un oraș pe măsura omului. Suedezii nu copiază modelul american al construcției pe verticală. Poate pentru că nu sunt obligați să o facă la o densitate de sub treizeci de locuitori pe kilometrul pătrat. Arhitecții lor nu fac exces de fantezie. Clădirile, lipsite, în general, de balcoane, par niște cutii frumos vopsite, dar plasarea în peisaj este atât de firească încât natura completează arhitectura și nu invers. Ne întorcem în România cu sentimentul reușitei și cu o nedumerire: de ce „țările nordice“ nu sunt și ele țări baltice ca Letonia, Estonia și Lituania de vreme ce se află în mijlocul Balticii și nu pe malul ei? Mai mult decât atât, când Scandinavia nu intră în Marea Baltică, pătrunde Baltica în Scandinavia, atât de strânsă este comuniunea dintre uscat și ape.